

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

N. IORGA. — Boierimea francesă din România.

ST. O. IOSIF. — Terține.

ION CIOCÎRLAN. — Pe Runcu.

NATALIA NEGRU. — Cîntăreața (poezie).

IL. CHENDI. — Cronică : Călugărul poet.

H. FROLLO. — Ispita (poezie).

Dări de seamă :

I. SCURTU. — Cite-va clipe, poezii de Artur Stavri.

ȘTEFAN POPESCU. — Din carnetul unui pictor.

RED. — Răspunsuri.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA”

AU APARUT:

DRUMURI ȘI ORAȘE DIN ROMÂNIA

DE

N. IORGA

PROFESOR UNIVERSITAR

Prețul Lei 2.50

GENIU PUSTIU

ROMAN ORIGINAL INEDIT

DE

MIHAIL EMINESCU

Romanul care a fost descoperit d'abia acum, este de o mare importanță pentru literatura noastră, constituind prin caracterul său pur național una din cele mai bune cărți de educație rominească.

Prețul Lei 2.—

De vânzare la toate librăriile din țară

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

BOIERIMEA FRANCESĂ DIN ROMÂNIA

O societate de binefacere, «Leagănul Sf. Ecaterina», care se îngrijește de soarta copiilor sărmani, a hotărât dăunăzi să dea o reprezentație de teatru pentru sporirea fondurilor ei. Societatea e alcătuită din persoane bogate, care fac parte, toate, din lumea de unde mai ales se ieau miniștrii, deputații, senatorii, înalții funcționari ai Statului, din lumea despre strălucitoarele petreceri ale căreia se aude și se cetește mai mult, — «aristocrație» pentru unii cari nu știu bine genealogiile și au uitat împămîntenirile, mai nouă sau mai veche, «lume bună» pentru acei cari socot că «bunătatea» stă în lunecușul meșteșugit al mersului, vorbelor și faptelor, «elită» pentru acei cari recunosc alegerile norocului și cărora nu li dă mina să recunoască alegerile talentului. — iar pentru noi, cărturari săraci cari n'am schimba totuși cu nimeni: lume bogată, care știe să petreacă. Toate popoarele cu un trecut au o astfel de lume, care e și o necesitate a vieții de astăzi, și o avem și noi, lumea cu palate, trăsuri, lachei, recepții și baluri.

E frumos cînd o societate de oameni bogați crede că există săraci pe cari n'au curajul să-i vadă și cînd se gîndește să ajute pe aceia al căror noroc a trecut la norocul învingătorilor. Chemarea contribuțiilor fiecăruia se face mai plăcut și mai politicos (ce cuvînt grecesc urît și acesta!) prin poftirea la o reprezentație de teatru unde biletele, mult mai scumpe decît cele obișnuite, nu pot să pară însă scumpe celor ce cheltuiesc lesne și se mîndresc a cheltui, se întrec în a rîspîndi banul. Reprezentația țirește n'o dau actori de profesie, tocmiți pentru aceasta, ci binefăcătorii săracilor înșii, cari se jertfesc și prin înfățișarea unui joc neapărat mai stîngaciu decît al acelor ce au chemarea și deprinderea.

Până aici toate sunt bune, și oricine găsește cuvinte de laudă pentru organizatorii serbării din Februar 1904. Cînd însă afișe în două limbi, în franțuzește și în românește, au anunțat că se va juca într'o singură

limbă care nu e cea românească, a țerii, a poporului nostru, când s'a auzit că acea comedie ușuratecă *Madame Flirt* — *flirt* înseamnă aparențele iubirii neîngăduite, fără iubirea care, ea, poate face să se ierte multe; un joc foarte complicat, șiret și amarnic de dibaciū, cetitorule, această întindere neconținută a piciorușului elegant spre o urită prăpastie neagră, unde zac oameni pe cari nu-î mai poți primi, pentru citva timp, la recepții și baluri! —, decî că acea comedie ușuratecă se va juca la Teatrul Național, atunci s'aū ivit nemulțămiri. Unele din aceste nemulțămiri aū stat în casă și, vorbind numai cu sine, și-aū zis că tot trebuie să mai treacă vreme până vom fi cu toții așa cum trebuie să fim ca să ni poată zice lumea că sintem un popor; alții aū scris prin ziare, ca să fie desaprobați a doua zi sau dați afară, cu arătarea vinovăției lor; alții, oameni mai tineri, cu inima mai călduroasă și cu voința mai răpede, aū mers în Piața Teatrului și aū început spectacolul fluierînd și scoțînd alte sunete care nu plac nici-odată aceluī contra căruia se adresează. Aceiași manifestați, mai mult studenți — cari aū șuierat destul pentru toate partidele, cu plată, ca să li se îngăduie să șuiere măcar odată, cu siguranța bătăii, pentru România, pentru neamul românesc și idealele lui —, aceiași manifestați aū aclamat cu entusiasm pe Măria Sa Regina și pe Altețele lor Principii Moștenitori, cînd aū venit, nu pentru limbai pentru subiectul piesei, ci pentru binefacerea ce trebuia să vie din reprezentație, nu pentru artiștii amatori, ci pentru săraci, pentru micuții copii săraci, cari nu vorbesc încă nici-o limbă înțeleasă și cari nu vor ști poate în toată viața lor ce bun lucru e *flirtul*! Apoi aū venit jandarmii: jandarmi pe jos, jandarmi călări, și sergenții de oraș. Aū fost îngrămădeli, ghiontiri, după datină. Ordinea a învins, cum trebuie într'un Stat bine organizat. și, în aplause. *Madame Flirt* a avut onoarea represintației la Teatrul Național din București.

* * *

Cred că e una din acele biruințe, scump plătite, care nu se mai repetă.

A fost o vreme cînd noul Teatru din București era în adevăr Național: era vremea, cînd nu i se zicea încă așa (*lucus a non lucendo*). Pe atunci, între 1830 și 1840, toată boierimea — pe atunci «lumea bună» era boierimea, *numai* boierimea de țară — simția, vorbea și lucra românește. Scriitorii traduceau operele mai însemnate ale literaturilor streine — care toate erau de o potrivă de străine — fiindcă altfel nu le înțelegeau, decît foarte puțin. *Perioda întâiu*, vă să zică.

Pe atunci noi n'aveam școlii, și una din cele mai frumoase însușiri

al Romînilor a fost totdeauna iubirea de lumină. Buniî Romîni ai boierimii noastre de la 1830—1840 și-au trimes copiii spre învățatură în țara cea mai vestită prin civilizația ei, în Franța. în cel mai strălucit oraș de pe lume, în Paris. I-au trimes de băiețandri, fiindcă n'aveam măcar licee, gimnasiî, în sfîrșit nici o școală mai înaltă. Ei s'au întors, astfel, tineri cum nu se mai văzuse la noi, în haine franțuzești, cu cărți franțuzești și vorbind aproape numai franțuzește. Așa au crescut, așa au trăit, așa au murit. Revoluționarii de la 1848 își scriu mai mult în limba francesă; corespondența lui Bibescu, lui Barbu Știrbei, lui Grigore Ghica e numai în această limbă, pe cînd Domniî de înaintea lor, un Alexandru Ghica (acesta făcea cinci greșeli de franțuzește într'un bilet de șapte rînduri, stîngaciî cît se poate), un Mihaî Sturdza erau Romîni de modă veche. Cuza a scris numai în această limbă, în care Alecsandri îi trimetea ștîngăria, iar Costachi Negri îi adresă rapoarte diplomatice (ca în Prusia lui Frederic al II-lea). Alecsandri a lăsat o bogată corespondență franțuzească; limba pe care o întrebuița mai mult era limba francesă; el a scris — el, poetul național — *Les bonnets de la comtesse*. Înrudirile cu Francesiî au fost căutate cu patimă. Călătoriile s'au făcut tot acolo (în Italia d. e. de loc). Statul romîn s'a clădit de sus pînă jos după norme francese. Aceasta a fost *perioada a doua*.

Firește că acești oameni și-au trimes copiii în Franța, unde stăteau cît puteau mai mult ei înșiî. De acasă, prin exemplul părintesc, prin mediul care-i încunjurase, prin guvernanta care li servise de mamă, ei erau minunaț pregătiți pentru a fi cea mai desăvîrșită contrafacere de Francesi ce se poate închipui. Au și ajuns să fie astfel. S'au văzut atunci Romîni cari au stat cea mai mare parte din viața lor într'o altă țară; Romîni cari au scris aproape numai, sau chiar numai în franțuzește; Romîni cari și-au lăsat legea și s'au făcut catoliciî numai ca să dispară singura deosebire ce-i mai despărția de Francesi; Romîni cari și-au știlcit și schimbat numele ca să sune întru cîtva franțuzește; Romîni, și mai ales Romînce, cari n'au știut românește nici cît Evreul care n'are drepturi politice și de care rid copiii de pe stradă cînd vorbește. Aceasta e a *treia perioadă*.

Mai e încă un lucru, de care trebuie să se ție seamă. Părinții, cei din perioada a doua, așa cum erau ei de imitatori ai Franciei în toate, au dat mari dovezi de iubire de țară. Tinerii de la 1848 au întemeiat România modernă. Fiii celor mai vechi familii au alergat la 1877 supt steaguri lingă opincarii viteji. Aceștia au făcut jertfe și silinți, încît li se pot ierta multe, și au cheltuit atita talent, încît li întrece păcatele și slăbiciunile.

Vezi însă că aceia erau drepti Romini și drepti boieri. Dar luptele de partide dintre 1860 și 1890 au adus întemeierea unei nouă clase stăpînitoare. Din ea făceau parte oameni îndrăzneți, plini de viitor, dar fără nici un trecut. Ciți dintre dinșii nu purtau în fața și în sufletul lor pecetea obirșiei grecești, bulgărești, ba chiar semite! Și ce bucuroși au fost ei cînd au văzut că pot fi ceva în România fără a-și da osteneala de a învăța românește decît atita cit se cere de la un avocat, de la un reprezentant al națiunii», și mai ales fără a se încerca să simtă românește! Aceștia au fost poate cei mai convinși francomani, căci lor li venia mai bine la socoteală francomania, fără de care s'ar fi găsit une ori în situații foarte grele.

Imitatorii culturii și obiceiurilor franceze, *plagiatorii* aceștia de civilizație, aveau însă și o puternică îndreptățire pentru fapta lor de instrăinare. Ei erau Francesii în gînd și inimă, ca și în scris și în vorbă. Afară de milioanele de țeranî, de cari se ținea samă numai pentru a face cu privire la dinșii socialism, democratism, radicalism, tocmai așa cum se făcea pentru lucrători în Franța, afară de milioanele de vite omenești închise în ocolul foametei și sălbătăciei, nu mai erau însă în România decît oameni crescuți în școli de model francez, cetitori ai literaturii franceze, imitatori ai ei într'o limbă înțesată cu neologisme franceze, al căror număr se putea spori oricît, după voia și toanele fiecăruia. De ce să înveți în țară o școală care urmărește, dar nu poate ajunge modelul din Franța? De ce să citești versuri și prosă care se agață de coada mișcării literare franceze de astăzi? De ce să vorbești o limbă în care poți amesteca oricîtă franțuzește vrei, o limbă fără culoare și fără energie?

De vre-o zece ani însă, lucrurile se schimbă. Școlile noastre nu sînt luate după ale altor popoare, ci se tot apropie de nevoile noastre. Un spirit românesc — nu de paradă, ci de credință, de convingere — străbate pe încetul în Universitățile noastre, unde sînt profesori ce nu se recunosc întru nimic mai pre jos de colegii lor din străinătate. Mișcarea «Junimii» a întors limba literară spre popor. Legăturile de cultură cu ceilalți Romini, din Ardeal, din Bucovina, se fac tot mai puternice. O literatură nouă trăiește astăzi, începînd de la Eminescu, urmîndu-se prin Treimea de la 1890: Caragiale, Delavrancea, Vlahuță, și ajungînd la scriitorii de astăzi, care literatură înfățișează viața noastră adevărată. într'un spirit care nu e împrumutat de nicăiri, ci e spiritul, descoperit în sfîrșit și așezat în Scaunul strămoșesc de Domnie, al neamului. Cele cinci milioane și jumătate de țeranî romini din România, cele patru milioane de țeranî romini de peste hotare.

acea, dezmoșindu-și gîndul, stăpînesc tot mai mult vremile nouă ale poporului nostru.

Și, în numele acestor vremi, se cer măsuri necruțătoare pentru oricine, trăind între noi, *din munca noastră*, cea cu sapa sau cea cu mintea, nu vrea să știe de noi, ci caută legături care, așa cum sint organizate astăzi toate popoarele lumii, strîns, îngust, *orb* naționaliste, se aseamănă cu acte de trădare.

Iată ce măsuri anume, pe care, mai ieri, le-au luat Rușii, spre binele lor.

Taxe pe cărțile de literatură (nu de știință) străine, taxe pe ziarele străine — ca în Austria —, taxe pe trupele străine, cărora se cuvine a li se arăta de la Teatrul Național drumul care duce a Teatrul Maican și la Teatrul Jignița. Taxe, strașnice taxe pe cei ce stau în străinătate și-și culeg de pe moșii lucrate în sudori de sînge de țeranii noștri veniturile cu care caută a speria Apusul : în legea pensiilor s'a făcut un început bun, silind pe pensionarii a sta mai mult în țară (trebuia : *totdeauna* în țară, cum se făcea odată — poate și acum — în Austria). Și, în sfîrșit, nerecunoașterea absolută a diplomelor de învățatură străine, căci avem profesori, avem învățați, avem școli, care ne costă o groază de bani, și care nu sînt făcute numai pentru mitocani și pentru săraci.

Un Ministru sfios va trece, va veni altu! sfios și va trece și acela. Apoi într'o zi se va găsi *un om*, care va pune piciorul în prag, și, sigur de sprijinul mulțimii adevăraților Romîni, nu se va teme de revoluția boierilor, de ocările ciocoilor și de blestemele veneticilor, ci va face ceia ce stă scris mai sus.

Atunci mulți vor găsi că obrazul lor supțire se ține cu *prea* multă cheltuială. Și înstrăinarea de astăzi va rămînea numai ca o amintire urită a trecutului, — una *foarte* urită !

N. IORGA.

TERȚINE

*Aș vrea să cînt — să 'mbrac în mîndre rîme
Norocul rar ce 'n cîntec nu încape,
Că nu e vers pe lume să-l esprime.*

*Ci ca 'ntr'un mormur nesfîrșit de ape
Ce se revarsă 'n vultur de-armonie,
Din miș de glasuri ce-l vrăjesc de-aproape,*

*Sărmanul suflet cearcă, și nu știe
Ce ton să prindă, ce cuvânt s'aleagă,
Căci toate-l chiamă, 'l strigă și-l îmbie...*

*Iar eu stau mut, — și-aș sta vecia 'ntreagă
S'ascult uimit la glasurile-acele,
Privind în ochii tăi albaștri, dragă, —*

Vis intrușat al visurilor mele!

ST. O. IOSIF.

PE RUNCU

Din vârful Pitarului, ne îndreptăm spre soare-apune. În față se ridică Runcu uriaș, iar între noi și el se deschide, adincă, Valea Cerbului. Pădurile de pină și molizii care umbrăsc văgăunile, se ridică pe-o coastă și alta până s'ajungă 'n briul munților.

Creștetul Pitarului, pleșuv, e stîncos și sterp; Runcul însă e acoperit cu iarbă, de sus și până unde ajunge de se 'mbracă de brădet. Pe el pasc turmele lui moș Soare de cu primăvară și până în toamnă.

Opriți o clipă în clinul coastei, moșul mî-arată cu mîna cîrdul de oițe care se mișcă spre vale.

— Uite tîrla se zărește în poala codrului; turmele scoboară 'ntr'acolo. De-acuși ne-apropiem. Vorba ceia: mult a fost, puțin a rămas.

— Numai de n'a'nsera până vom scobori coasta Pitarului.

— Dacă silim, eu trag nădejde să călcăm stîna înaintea de sîntit, mai ales că n'o să mergem pe de-a 'ncunjurul. Caută numai de te ține tot aproape de mine, căci sunt locuri cam grele de trecut.

Coasta în adevăr e goală și repede. Călcăm din copcă în copcă și cu multă băgare de samă. Dedesuptul nostru, departe, innegrește cingătoarea de codru. Pină 'n poala lui însă, fața stîncii e așa de netedă, în cît un pas greșit ar face să lunecăm în adincimi.

Iată-ne scăpați în umbra de ceteni, care ne 'mbată cu mirosul ei de rășină. De-acî, poteca șerpuește tot la vale, cotind de după trunchii voinici de brazî. Coborișul ar fi lesnicios, dar bătrîni codrului, doborîți de vreme, s'au așezat de-a curmezișul în calea noastră. Atîta putere, atîta vieață adunată pic cu pic din vremuri uitate, s'așterne acum pămîntului, deschizînd sînul altor vieți, altor vlăstare ce se ridică cutezător din trupurile măcinate...

Copacii aceștia căzuți sînt așa de groși și lungi, în cît nu-i putem nici încunjura, dar nici sări cu ușurință.

Ne cățaram cu mîinile de tulpinile lor putregăioase, ne suim cu greu de-asupra, și apoi scoborim de ceia parte în cărare.

Cu cită răbdare și cumpăneală își urmează moș Soare drumul, și cît haz face de truda nedeprinderii mele...

— Ziceai că pe-acîi dăm mai de-a dreptul, moș Soare ; dar după cît văd o să 'nnoptăm prin codri.

— Ajungem la timp, n'avea grijă... Trecem numai lacul Cerbului, și-apoi suim spre stîină.

Pinza deasă de pădure, ce ne umbrise până aci, se rupe de-odată în marginea unei văgăuni stîncioase, în fundul căreia sclipesc troene de zăpadă...

Puțin mai la vale jghiabul petros se lărgește, și lasă în lumină fața limpede a lacului. În jur răcoare, șipot de frunze, susur de izvoare. Din adîncimi un cînt duios, o doină zisă 'nctinel, se 'nnalță printre bolțile de brad, pierind în depărtări...

Abia am prins cele din urmă două viersuri :

.. Te duseși bade 'n pămînt,
Eû în fire nu mai sînt, —
Nu mai sînt !

Moș Soare se opri pe loc și puse degetul pe buze în semn de tăcere. Ascultarăm cu luare aminte. Doina încetase. Nu se mai auzia de cît un suspin, un plîns înăbușit. Prins în murmurul apelor se 'nnălța ca pioasă rugă spre cer.

Tovarășul meu se mișcă atunci încetișor spre coborișul cărării și, adăpostindu-se în umbra unei aripî de piatră, îmi făcu semn să-l urmez.

M'apropieiu și, plecîndu-mă de-asupra stîncii, prinsei cu ochiul tot golul din adînc... Dedesuptul nostru, în umbra păretelui rece, s'arată un trup voinic de fată. Nu se mișcă. E ca tăiată din marmoră. Un șipot care țîșnește din stîncă îi scaldă picioarele rumene, rotunde. Iar în jur i s'adună fota mîndră prinsă 'n cingătoare de bete alese...

Pieptul plin, bine făcut ascunsu-î în alesătura cămășii cu alțițe ; iar din creștet îi curge din bielșug costița neagră împletită cu flori albe de luminos și iasomie. Virful mătășos și despletit trecutu-î peste umăr, țînîndu-l în palmele duse la ochi.

De-odată pieptul i se sbuciumă în sughițuri de plîns, iar cu minile tremurătoare își despletește părul fir cu fir, lăsîndu-l să cadă până 'n călcie în unde lucitoare, iar florile albe le aruncă pe luciul de apă.

Se liniști o clipă. Ridicînd apoi ochii și brațele în semn de rugă, oftă dureros. În cuprinsul plin de răcoare al stîncilor, răsună iarăși viersul plîngător al doinei :

Te duseși, bade, sărace !
Eû cu doru ce m'oiu face ?
Te duseși, bade, din lume,
Dorul cui i l-oiu mai spune ?
Te duseși, bade 'n pămînt,
Eû în fire nu mai sînt, —
Nu mai sînt,

. . . . .

Frîntura viersului din urmă se 'nnecă într'un hohot de plîns...

Pătruns de durere mi-aruncaiu repede privirea spre moș Soare, căutind să-mi ascund lacrimile.

— E Suzana, îmi șopti moș Soare la ureche, și-apoi puse fluerul la gură...

Doina mindră începu să curgă încetișor și lin îngînindu-se cu murmurul apelor și freamătul codrului. Crescu apoi din ce în ce, și codrii răsunară în cîntecul de dragoste...

Bocetul din vale a încetat, și acum cîntecul se stinge, fermecător, plin de dragoste, tot mai încet, tot mai departe.

Ca luminată de-o chemare sfîntă, Suzana își face semnul crucii, și chiamă cu drag un nume scump. Și-aruncă apoi pletele pe umăr și trage la mal mica plută de bușteni care se legăna pe unda lacului mai la oparte. Se suie pe dînsa, și, cumpănind-o cu o prăjină, trece de partea cealaltă a lacului. Sări pe mal și, suind repede cele cîteva scări de piatră ale cărării, se perdu printre copaci.

Tăcuți și gînditori ne lăsarăm și noi la vale. Mai curînd de cît mă așteptam, ne pomenirăm pe malul lacului. Limpezișul de apă e destul de lat și pare a fi adînc. De sub troienii îngrămădiți între stînci gîlgie un pîrîu limpede, spumos; iar în stînga coborișului nostru curge de sub stîncă ciuciurul guraliv.

Jos pe țermul de stîncă se vede ruptă 'n bucăți o cunună de flori sălbatice, iar pe unda lacului tremură încetișor petale curate de iasomie și luminos.

— Uite, domnișorule, astea-s podoabele Suzanei. Risipa unui suflet întunecat și plin de durere...

De dimineată și pînă 'n asfințit aleargă pe munte de se gătește cu flori, și, sara, cîntînd și plîngînd, vine de le rupe și le-aruncă în unda limpede a lacului, pe mormîntul dragului ei.

Moș Soare își frînse vorba într'un oftat, iar eu rămsei tăcut și cu ochii duși pe fața lacului care se mișca pe ici pe colo de lupta puilor de păstrăvi. Cu aripioarele întinse visliau pe 'ntrecute, ciugulind din risipa petalelor albe.

În suflet îmi picură același viers plin de durere :

Eu în fire nu mă sînt,—

...Nu mă sînt.

În timpul acesta moș Soare, desprînse din creștetul stîncii un cîrlig lung și cu el trase pluta la malul nostru.

O așeză binișor și păși pe dînsa.

— Hai ce faci, te sui?

— Îndată moșule! Uite eu îs tot cu gîndul la Suzana. Ce jale îi arde sufletul?

— Ia un păcat se vede. Și-a perduț mințile din dragoste, și acum o văzuși...

— Cum e povestea dragostei acesteia?

— Tristă! ca mai toate poveștile de dragoste. Acum suie pe bușteni, căci inserăm pe aci; povestea Suzanei îi afla-o desară la stîină.

Trebuind să nu-î ies din cuvînt, îi ceruîu mină de-ajutor și m'așezău în picioare pe cei doi trunchi de braț, alături de bătrîn. Pluta se leagănă ușor. Din cite-va visle ne pomenim la malul celalalt.

Cînd am intrat în codrul de pe poala Runcului inserase de-a binele.

Coasta e repede, dar poteca face cotituri, așa că urcușul se'ndulcește mult. Cu cit înaintăm, brădetul se rărește 'npestrițîndu-se cu albul curat al tulpinelor de mesteacăn, iar covorul moale de mușchiu și frunze veștede, care ne-a fost așternut potecilor, se schimbă în velință mirositoare, țesută numai în iarbă și minunate flori de munte.

Aerul răcoros și mirosul de braț se'ndulcește acum în amestecul mi-resmei a fel de fel de floricele de munte, care rid drăgălaș împodobite în roua amurgului.

Din sus de pe Runcu s'aud slabe lătrături de cîni, iar printre tulpini și ceteni se zărește clipind o geană de foc. Dar în ocolul poteci focal peri, și s'arată vederii iar de nenumărate ori, pînă cînd, osteniți de tot ne apropiem de vâlcica unde s'adăpostia stîna. Nici zare de foc și nici bătaie de cîni nu se mai auzia. Credeam că drumul o să ni se lungiască încă de-o altă osteneală, cînd numa iată că ne 'ntîmpină o potaie de cîni, cari ne 'ncunjură într'un lătrat asurzitor.

O singură vorbă a lui moș Soare i-a cumițit. Dulăii mari și lătoși încep acum a scînci și a se gudura împrejurul nostru. Pe mine mă lasă la o parte neluat în samă și, pînă cînd am intrat în stîină, nu și-au arătat dragostea decît stăpînului pe care săriau lingîndu-î minele și hainele.

Cu tot cuvîntul lui moș Soare că o să călcăm stîna în timpul strungii, totuși am ajuns tîrziu.

Spre răsărit, din creștetul litarului, s'arată luna plină în senin curat. Ochiul ei mare, luminos, privește drept pe coasta Runcului. Stîna e așezată în vâlcica oilor, cum îi zic ciobanii, și adăpostită de cea mai de pe urmă aripă a codrilor. Tîrla — o mică căsuță de birne acoperită cu șindrila — e pusă în partea de sus și cea mai strîmtă, sub poala a doi molizi cari staū mai s'o ascundă în perdeaua ramurilor verzi.

De-o parte și de alta se vād două pătule de gard de nuiele și acoperite cu cetină; iar în față, pe largul văii, se'ntinde pînă pe sub muche țarcul oilor și strunga. Cîțiva pini și molizi străjuiesc făcînd umbră vitelor din țarc, iar alții se 'nnaltă cutezători pe la margini pe crestele celor două muchi pe unde și-au luat locul de pază și neadormiții cîni.

În tîrlă, dinaintea celor două pătule, arde focul în jurul căruia staū tolăniți ciobanii, pázind ca să dea în undă ceaul cu zăr.

Baciul, un bătrîn voinic încă, cu pletele și barba albă, dar obrazul plin și rumen, ne întîmpină în cale, urîndu-ne bun sosit.

Cită sănătate, cită viață în trupul acestuî bătrîn, și cită bunătate și dragoste în ochii lui senini, albaștri...

Par'c'a știut că-î sosesc oaspeți...

Poartă cioareci noi și o cămașă curată de cînepă care se lasă în jos pînă deasupra genunchilor; iar mijlocul drept încinsu-î în chimir lat de piele, din care nu lipsește cuțitul, luleaua și fluerul.

Apropiindu-ne de stîină, bătrînul dete fuga innaintea noastră și făcu semn ciobanilor să se scoale de la foc. Aduse în grabă doi trunchi rotunzi de brad și, așezîndu-î în fața focului, ne pofti să ședem.

Bucuros de odihnă, mă așezăiu în preajma ceaunului care aburia și, alături, moș Soare, după ce mai întiu se ușură de glugă și pușcă, pe care le dădu baciului să le ducă în tirlă.

Moș Radu, baciul, cînd se'ntoarse la foc, aduse și două cenace de lemn pe care umplîndu-le cu jintiță, ni le dădu în mîni...

Poftim, domnișorule, de gustați din bunătăți ciobănești de-ale noastre... și poftim stăpîne și dumitale, ca să faci poftă oaspelui și să ai de zăbavă pînă la gătitul cinei.

Flămînd ca un lup, goliiu repede castronașul, și rugăiu pe moș Soare să mi-l umple a doua oară... De astă dată însă n'apucăiu să-l isprăvesc, căci moș Radu ne bătu prietenește pe spate poftindu-ne la mîncare.

Sub moliftul din dreapta tîrlei ne aștepta masa întinsă.

Pită de secară plămădită'n lapte dulce, pastrăvi afumați, brînză dospită în coajă de brad, bujenită de căprioară și cașcaval de vacă; mai la o parte, cuprinsă'n cetini, se leagănă două ploscuțe cu de-ale gustării.

(Sfîrșitul în No. viitor.)

ION COCIRLAN.

CÎNTĂREAȚA

*Adînc în codru, pe o cracă,
Își drege glasul 'n cetișor,
Dar miî de paseri vor s'o 'ntreacă
Și-și rîd în ciripitul lor.*

*Aprinse 'n ura lor păgînă,
În preajmă-î se 'nvîrtesc și sar,
I-asvîrl'ocară și-o îngîună...
Ea-și zice cîntul tot mai clar...*

*Nici nu le-ascultă, nici nu-î pasă,
Mereu cîntînd c'un dor nespus,
S'avîntă 'n sfere și le lasă,
Se 'nmalță tot mai sus, mai sus...*

*Spre soare, spre nemărginire
S'ar bizui, în lînu-î mers,
Din cerul sfînt, din nemurire
Să prîndă o scînteie 'n vers...*

*Iar dușmanii, plini de mirare,
Rămîn umili și mititei...
Acuma parcă-și cer iertare...
Dar nu s'aude 'n lumea ei!*

NATALIA NEGRU.

CRONICĂ

CĂLUGĂRUL POET

Pe la începutul secolului al XVIII-lea. Clopoțelul mănăstirei a sunat de vecernie. Rind pe rind ies din chiliuțele lor călugării: bătrini cu bărbi de profeți și cu fețe palide de martiri, tineri rasofori și candidați la înția treaptă monacală, vin și trec ca nește umbre pre cărarea ce duce la biserica din fundul grădinei. Pe urma lor egumenul; pășește încet, visător. Mîinile îi tremură de-alungul șiragului de mătânii. Se oprește. Își plimbă privirile celor doi ochi frumoși și scinteietori peste grădina cea plină de flori. Se pleacă și-și rupe cite-va fire de busuioc și de melisă. Apoi, sprijinit pe toiag, dispăre în biserică.

Și, pe cînd cei din strană cîntă troparele zilei, în limba slavonă, iar dintre ceilalți unii cetesc din ceasloave, iar alții din vre-o copie de psaltire românească, egumenul meditează cu capul în mîini; liniștea și armonia sfîntă din jurul lui îi dă gîndului tărie și fantaziei avînt și 'n mîntea lui se încheagă un vers după altul:

Celor ce pe Dumnezeu din suflet iubesc
Toate bunătățile pururea le sporesc:
Ca cu aripi către ceriî mîntea se înalță
Ca să scape de vînători, de cursă și de lață...

Sgomotul cădelniței călugărului slujitor îl face să tresară din reverie. Se spune otpustul; cite-va cuvinte de încheiere a slujbei. Umbrele alunecă peste pragul bisericeii. Egumenul se îndreaptă spre icoana Maicei Domnului și-și rostește rugăciunea: «Vindecă sufletul meu, Preacurată, cu doftoria bunătății tale...», și iese și dînsul. În biserică rămîne numai eclisiarhul ca să stîngă luminările de ceară de la pistol și să schimbe florile la icoanele împărătești. Liniște și miros de tămîie.

* * *

Schitul străvechiu e ridicat la poale de munte de un Domn viteaz al Romînilor în amintirea unei cuceriri. În fund, brazii își îndoaie vîrfurile de-asupra bisericii în semn de bine-cuvîntare. Înainte, o vale întinsă, brăzdată de un riu, a cărui dungă argintie se pierde departe printre șirele de mestecenii albi, ce-și tremură frunza 'n bătăia vîntului.

Maî nainte, de cite ori însera și fumul de la mănăstire se lăsa pe vale în jos, ca un vâl cenușiu, iar peste piscuri Craiu-nou eșia zimbitor, un tinăr călugăr cobora din schit și înainta pe malul rîului. Pe cînd frații săi în Hristos dormiau somnul fericit cu visuri blînde despre arhangheli în odăjdiî albe, străvezii, el singur fugia de somn, căci:

«Somnul e chipul morții și scîrbelor mumă,
Iar trezvirea e armă și scăpare bună...»

Nici luna, nici șopotul rîului, nici freamătul codrului nu-l lăsau să doarmă, căci... era poet călugărul nostru. Dar nu-l lăsau maî ales tinerețele, singele cald ce stetea să-i sfarme biata inimă cînd se vedea închis în chilia cea scundă. Și-apoi:

«Dragi sint tinerețile, sînt și luminate,
Cînd au rușinare și alte bune fapte...»

Colo în hora de mestecenî îl aştepta o tinăra surioară, de la schitul de peste deal. Se cunosc de mult, căci sint din acelaş sat şi se întîlnesc aici, să-şi mai strîngă mîna şi să-şi spuie o vorbă bună :

«Cinstită e vorba şi patul nespurcat,
De va putea cineva să trăiască curat
Ingerilor intocma, şi ca frumoşii crimî,
Ce petrec cu frumseţea prin iuţii mărăcinî...

Tinerii se ieu de mină şi păşesc înaintea printre «iuţii mărăcinî» şi printre florile încărcate cu rouă; ei se urcă sus, aproape de iezăr, să culegă bujor de munte. «Frumoasă li-i voroava şi cavioasă foarte...», şi calea e lungă şi glasul tinereţii îi cheamă :

«O tinărule, iubeaşti ceale deşarte,
T'ai legat ochii şi ai pus crucea după spate
Rătăcit-ai calea ta, te 'nneci prin negură,
Iar demonii la tine cască a lor gură.

Iubirea-î eternă şi mărturisirea ei rămîne aceeaşi : jurăminte de credinţă, visări şi nădejdi, un joc nesfîrşit pe scara sentimentelor :

Silnică e dragostea şi tare credinţa,
Legate cu snădejdea, au toată putinţa ;
Cînd petrec dinpreună, sint za, coil, anghiră,
De săgeţi şi de arme nimic nu se miră...

Dar, după vreme lungă de iubire romantică, «zeaua» iubirei s'a rupt, căci a venit un ciobănaş din plaiul vecin şi'a furat inima tinereii maici şi-a dus-o cu sine.

De-atunci poetul nu mai coboară din schit, nu mai rătăceşte pe malul riului, nu mai prea-măreşte puterea iubirei. Faţa i se întunecă, versul se amăreşte, cuvîntul se schimbă în blestem :

De te-ar ruga fetele, de-ar plinge de tine,
Fuği ca de nişte sireni şi glasuri streine.
Că mulţi oameni de sireni se înghit pe mare :
Aşa 'n lume prin dulceţi mulţi vin la pîrzare.

Acum nimeni nu este mai aprig propagator al cuvîntului ceresc ca dînsul, nimeni nu ştie mai bine pildele lui Solomon, pline de învăţăminte :

Scurtă iaste viaţa şi deşertăciune,
Plină de lacrimi şi foc şi de-amărăciune ;
Mai slabă e viaţa decît nişte băşici,
Ce prin ţevi din gură slobod pruncii cei mici...

Bătrînul monah scrie acum tot ce simte, tot ce-a suferit pe urma iubirii sale. Viaţa şi-o trăeşte numai în tovărăşia cărţilor. Şi călugării îl iubesc pentru blîndeţea, resemnarea şi înţelepciunea lui. Vorbesc cu sfa!ă de durerea lui. Il aleg egumen şi-l ascultă ca pe-un evanghelist, cînd în cuvinte potrivite şi 'n graiul limpede de cronicar al vremii le vesteşte :

Vremea acopere toate, vremea pierde toate,
Vremea strică cite sint ; vremea aduce moarte...

* * *

...Povestea asta poate să se fi petrecut în realitate ; poate să fi fost mai dureroasă şi plină de peripeţii, luînd toate proporţiile unui roman sentimental. Ceia ce ştim pozitiv însă este că au existat cei doi eroi :

călugărul-poet și iubita sa, cîntată în versuri. Cîte-va file de hîrtie bătută de vreme¹⁾, descoperite de un cercetător literar și istoric, căruia tainele trecutului îi sînt desvăleșe ca prin farmec, ne sînt mărturie de drama sufletească, întimplată acum aproape două sute de ani în jurul mînăstirii de la Cozia.

Filele aceste cuprind cîteva zeci de versuri, în parte erotice, ale proegumenului Ghenadie. Ele poartă data de la 1747 și — de și talmăciri din moscovitica limbă — sînt pline de simțire comunicativă și de originalitate în alcătuirea lor. Autorul lor a fost poet în puterea cuvîntului și, de sigur, a iubit mult înainte de a-și păstori cu evlavie turma chemată a vesti în creerii munților cuvîntul Domnului.

Cu Ghenadie Cozianul o nouă figură de călugăr poet se ivește în literatura noastră. Nimeni nu știe despre dînsul de unde a venit, cum nu se știe nici despre Dosoftei, alesul stihuitoar al Psaltirii de la sfîrșitul veacului al XVII-lea. Nimeni nu cunoaște ce a mai scris, și e de necrezut, ca cel ce a făcut traducerile citate să nu fi produs mai mult. Cu cît misterul în jurul lui e mai mare, figura pare mai romantică și fantazia își poate permite diferite conjecturi, între cari cea de sus nu este cea mai riscată.

IL. CHENDI.

ISPITA

*În timp de vis ispitele
Pătrund ușor în casă,
Și'ncel, încet se lasă
Pe ochii adormiți.*

*Le mîna zeul somnului
Și sora lui, minciuna,
Stăpîină 'ntotdeauna
Pe cei îndrăgostiți.*

*Atunci revăd mai limpede
Decît întîia dată,
Icoana adorată
A celei ce-am perdut.*

*Lucind în mîr de farmece,
Ca luna, ea răsare
Din neagra depărtare
A timpului trecut.*

*Și-aruncă lung privirile
Dulcose către mine,
Apoi fricoasă-mi vine
Zîmbind la căpătîi.*

*Intocmai ca în zilele
De tînără iubire,
Cînd i-am cerut ca mire
Sărutul cel d'întîi.*

*Dar buzele-î sînt pulide,
Dar mîna-î este rece,
Cînd vrea să mi se plece
Spre tainicul sărut,*

*Răsună lung ceasornicul,
Și 'ntregul vis dispăre
În trista depărtare
A timpului trecut.*

H. FROLLO.

---

¹⁾ Vezi N. Iorga. Două biblioteci de mănăstiri Ghighiu și Argeș. București 1904, paginile 30—44.

DĂRI DE SEAMĂ

ARTUR STAVRI. *Cite-va clipe*. Poesii. București. Editura L. Alcalay. 1904. pp. 78 în 8° mic.

D. Artur Stavri este un scriitor destul de bine cunoscut (și, pot adăoga, cunoscut în bine) cetitorilor poeziei noastre post-eminesciane. «*Cite-va clipe*» nu e înfiul d-sale volum de versuri și, desigur, nu va fi nici cel din urmă. Impresionist pur, d. Stavri este în acelaș timp un suflet de om discret și cinstit, care nu caută nici un fel de slavă a lumii acesteia: dacă nu-î adresează în versurile sale accente de puternică iubire, nu lăcomește la bucuriile ei nici printre oameni. Vreau să zic că poetul este în acest caz (și cazul nu-î prea des la noi) identic cu omul. Poate că tocmai discreția asta delicată a d-lui Stavri explică de ce nu s'a spus pîn'acum nici un cuvint (nici de bine, nici de rău) asupra volumului d-sale din urmă, — o tăcere nemeritată, care se face în jurul versurilor bune ale unui scriitor de talent, pe cînd atitea volume de poezii șchioape și atîția critici de gazetă umplu coloane cu osanale spre lauda cine știe căruî nume de fost sau actual gazetăraș. În ciuda acestui fenomen constant în viața noastră literară, cele «*cîteva clipe*» ale d-lui Stavri sînt clipe de inspirație poetică adevărată. O melancolie dulce ca fond al cugetărei filosofice, o intuiție liniștită și clară a vieței și a naturii dela țară, o gamă de sentimente nu tocmai îmbielșugată, dar sinceră, un stil poetic totdeauna corect, luminat ici-colo de cît o imagine fericită, puțin bogat în colorii, dar netulburat niciodată de prisosul brutal al cuvintelor goale, — iată caracterele poeziei simpatice a d-lui Stavri. Dacă partea subiectivă a operei sale cuprinde unele simțiri și reflexiuni exagerate, ea ne oferă în schimb cite-va idile și pasteluri cn adevărat frunoase.

Așa, de-o pildă, poeziile *La coasă*, *Horă*, *Pastorală*, *Zi de vară*, tablouri din viața țărănească prinse cu mult bun simț artistic, sau *Dimineața*, *Amiază* și alte citeva, cari ne desfășură icoane drăgălașe, luate cu acelaș talent din mijlocul naturei albe a țării noastre.

Reproduc aici una din cele mai scurte bucăți ale volumului — nu și cea mai bună —, fiindcă 'n versurile acestea găsim topite una'ntr'alta melancolia poetului și zugrăvirea semină a firii și a vieții de la țară:

ÎN FINEAȚĂ

Cu minile sub cap, cu dorul
De liniște, — și mă 'mpresoară
În iarbă 'n florii, liniștitorul
Miros al cîmpului, spre sară.

Din sat coboară 'n vale fumul,
Auzi cîntînd departe moara —
Și-adorm finețele 'n parfumul
De trandafirii sălbateci, sara.

Dar clarele și-adincî isvoare,
Cu cîntece de Mai senine,
De ce pornesc să plîngă oare
De cum s'apropie de mine ?

Printre poeții de-acum, d. Stavri și-a cîștigat și păstrează pe drept un loc sigur ; dînsul este astăzi cel mai sobru și cel mai norocos reprezentat al impresioniștilor noștri.

ION SCURTU.

DIN CARNETUL UNUI PICTOR

Penmarch ! Acum cite-va sute de ani aici se descărcau bogății sosite din cele patru colțuri ale lumii, iar corăbierii cu punga groasă și negustorii chiaburi duceau o viață tihnită și de bieșug. Cele patru-zeci de mii de suflete locuiau în case de granit făcute cu multă cheltuială și înpodobite cu înfloritură din daltă, iar pentru odihna sufletului se rugau în cele șase biserici cari se mai văd și acum.

Azi, un pămînt dezolat unde vîntul nu lasă să crească nici o vegetație, unde pină și verdele ierbiu e melancolic, — kilometri de pustiu de jur împrejur. Din vechiul oraș au rămas numai bisericile : scurte și îndesate, par niște stînci în calea vijeliei. Una din ele, la malul mării, e «*Notre Dame de la Joie*». Aci era în alte vremuri centrul orașului înghițit de valuri. Acum, încunjurată de pustiu, în bătaia oceanului, își înalță turnurile îngălbenite de vreme ca un trist simbol al desnădejdei.

* * *

— «*Un sou, Monsiou, que ze sante!*» Sermanii ! zeci de copii întind mînuțele lor roșii să primească gologanul și pe urmă te petrec kilometri în cîntece ! E o melodie în minor, tot-dea-una trăgănată, de o tristeță ne mărginită. Aspră viață duc și ei și părinții lor ! Lupta de zi cu zi în potrivea unei mări fioroase, sardelele cari nu mai vin, foametea, popii...

Aveam o afacere cu un țaran și m'am dus acasă la el. Un foc de *goémons* umplea oada de un miros sărat. Împrejurul focului toată familia, opt inși cu toții. Mi se dă o ceașcă cu lapte și *des crêpes* : apoi alta și iar ! Parale nu-î pot decide să primească și ies fără să fi putut ajunge să mă înțeleagă ce dori-am, — prin semne natural, căci franțuzește abia știau două-trei cuvinte. Am propus bătrînului un «*Pernod*» : — asta a priceput-o și a primit-o numai de cit !

* * *

Un «*pardon*» la *Notre Dame de la Joie*. Vîntul e din ce în ce mai furios. Lumea abia se poate ține pe picioare, totuși îngenunchiați mii de oameni ascultă slujba cu sfințenie. Marea îi stropește cînd se umflă cite

un val mai farios; ei se șterg cu dosul mînei și continuă a asculta cu smerenie clopoțelul popei.

Incepe procesiunea; steagurile, deși purtate de patru—cinci inși, totuși se îndoaie sub puterea vîntului și ei abia pot înainta. În urma lor tot poporul înbrăcat în negru pornește în convoiu. Panglicile roșii sau verzi ce flutură în vînt e singura notă veselă din acest tablou întunecat.

Plescăitul valurilor și mugetul vîntului nu te lasă să distingi imnurile ce cu toții în cor cîntă Fecioarei Prea-curate...

* * *

Acum cite-va zile am primit o scrisoare de la hotelierul meu, unde, alăturat cu o listă de subscripție, îmi cerea să vii în ajutorul țăranilor din Penmarch cu cît m'o lăsa inima:

«...Marea a rupt digul și a inundat cîmpul tot pînă la burg. De la St. «Guenolé pînă la far nu e de cît un luciū de apă și toate casele din St. «Pierre sînt acoperite. Notre-Dame-de-la-Joie e înconjurată de apă și e «mare temere că o să se năruască» Apoi, mai la vale:

«...A perit și multă lume. Papa Gloanek nu s'a mai întors nici el, nici «oamenii din luntrea lui. Marie-Janek-Drézen a fost apucată de valuri în «casă...»

Marie-Janek-Drézen? Nu se chema oare așa fata care m'a cinstit cu *crêpes* și lapte dulce?..

Paris, 1904.

ȘTEFAN POPESCU.

Răspunsuri

«Pasla». Loco. — Am cetit «Blestemul», și regretăm că lectura D-v v'a «infiltrat oare-care idei, de nuvele și chiar de poezii» ca:

«Tu, tu să nu știi ce e omenirea
La tine să nu existe dorinți și iubirea
Nebună să umbli tot p'aceeaș cărare
Tu să nu poți gîndi de-cît la întristare
Ce bine veți face să fie numai rău
Nimeni, nimeni să nu știe ce-î cu *restul* tău!..»

De ce nu ne scutiți a publica blesteme atît de fioroase?

Aurora. Erbiceni. — Așa zisele poezii au trecut fără vorbă multă la *așa zisul* coș al redacției.

Sp. Victor. Iași. — În adevăr, după cum spuneți, ar fi fost mai bine să fi rămas foaia albă.

S. O. Loco. — Nu se publică, «nu e bune».

RED.